

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Andra kammaren.

Nr 48.

Lördagen den 22 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 18 innevarande november.

§ 2.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 336 angående anslag till ersättningsbyggnad av jagare;

nr 337, angående förstärkning av riksräkenskapsverkets administration;

nr 338, angående anslag till vissa brandskyddsanordningar vid försvarsväsendet;

nr 339, med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.; och

nr 340, angående vissa med genomförandet av ny organisation för värnpliktigas inskrivning och redovisning sammanhängande frågor.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 485, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om undantag beträffande hönsägg från skatteplikt enligt förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättningsskatt.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.4 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 25 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande november.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 336, angående anslag till ersättningsbyggnad av jagare;

nr 337, angående förstärkning av riksräkenskapsverkets administration; och

nr 338, angående anslag till vissa brandskyddsanordningar vid försvarsväsendet;

till bankoutskottet propositionen, nr 339, med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.; samt

till statsutskottet propositionen, nr 340, angående vissa med genomförandet av ny organisation för värnpliktigas inskrivning och redovisning sammanhängande frågor.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.2 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 26 november.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

*Svar på
interpellation.*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Hage, har med kammarens tillstånd till mig riktat följande frågor:

1) Huruvida jag vidtagit några förberedande åtgärder för att genom åstadkommande av en provisorisk lagstiftning eller på annat sätt söka förhindra en befarad krisbetonad hyresstegring samt

2) om den första frågan skulle besvaras nekande, huruvida jag är beredd att nu eller under den närmaste tiden vidtaga förberedande eller definitiva åtgärder i form av lagbestämmelser för åstadkommande av ett ingripande mot en sådan hyresförhöjning, vilken kan antagas bli en följd av den nuvarande kristiden och främst av den uppkomna bostadsbristen.

Mitt svar härpå är följande:

Det nuvarande krisläget kan uppenbarligen medföra allvarliga faror för bostadsförsörjningen i städer och andra samhällen. Krigsutbrottet 1939 avbröt plötsligt den mest omfattande byggnadsverksamhet, som någonsin förekommit i vårt land. Om man ser på den fortlöpande statistik, som föreligger över bostadsproduktionen i vissa orter, finner man följande. Under tioårsperioden 1931—1940 tillkommo i dessa orter i genomsnitt 25,000 lägenheter årligen. Under år 1939 blevo nära 41,000 nya lägenheter färdigställda, medan tillskottet för år 1940 sjönk till 18,500. Denna nedåtgående tendens har också i stort sett fortsatt under innevarande år. Dock uppvisar antalet beviljade byggnadslov i de större städerna en icke obetydlig ökning under andra och tredje kvartalen detta år i jämförelse med motsvarande siffror för förra året. Även om denna ökning naturligtvis inte på något sätt kan jämföras med den tidigare rekordmässiga produktionen är den dock ett tecken på ökad livaktighet hos byggnadsverksamheten. En betydelsefull orsak till denna begynnande stegring av byggnadslusten ligger utan tvivel i de statliga åtgärder för bostadsproduktionens främjande, som jag senare skall beröra.

Den allmänna nedgången i byggnadsverksamheten har emellertid redan satt sin prägel på bostadstillgången. För att få noggranna uppgifter om läget lät regeringen på socialstyrelsens förslag verkställa en omfattande inventering av bostadsreserven, d. v. s. antalet lediga lägenheter, efter oktoberflyttningarna förra året. Denna inventering, som omfattade flertalet städer och vissa andra samhällen, gav vid handen, att de flesta av de undersökta orterna hade så liten bostadsreserv, att bostadsbrist hotade. Särskilt gällde detta om den ur sociala synpunkter mest betydelsefulla bostadskategorien, nämligen smålägenheter om t. o. m. 2 rum och kök. Knappheten på bostäder varierade emellertid ganska mycket. Bostadsbristen framträdde nämligen särskilt på vissa orter, där kristidsförhållandena framkallat större folkanhopningar än tidigare, t. ex. genom uppkomsten eller utökningen av vissa industrier.

Svar på interpellation. (Forts.)

Den bild av bostadsmarknaden på hösten 1940, som erhållits genom denna inventering, kompletteras av de undersökningar, vilka socialstyrelsen verkställer med vissa mellanrum. Därvid inhämtas allmänna omdömen om bl. a. bostadstillgången och hyresnivån från städernas byggnadsnämnder. Enligt dessa uppgifter har tillgången på bostäder i stort sett undergått en minskning under senare år. Redan vid krisens början i oktober 1939 betecknades tillgången på smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök) i flertalet städer såsom knapp eller otillräcklig, och detta otillfredsställande förhållande har fortgående försämrats enligt förra årets enquête och uppgifterna från i år.

Vad däremot hyrespriserna angår, ha dessa icke visat några större tendenser till stegring enligt hittills tillgängliga uppgifter. Härvid bortser jag från den prishöjning, som faller på bränslekostnaderna. Sistnämnda fråga är också mycket betydelsefull, men dessa kostnader böra regleras särskilt och hållas isär från de egentliga hyrespriserna. För att anvisa fastighetsägare och hyresgäster en skälig grund för fördelningen av de ökade bränslekostnaderna har socialstyrelsen på regeringens uppdrag år 1940 utarbetat en särskild bränsleklausul, som sedan har undergått jämkningar i våras. Då emellertid vissa svårigheter med avseende å detta problem alltjämt kvarstodo, tillsatte Kungl. Maj:t på socialministerns föredragning den 12 september i år en kommitté för att verkställa en allsidig utredning av den reella bränsleförbrukningen och kostnaderna härför i olika fastigheter.

Om man nu bortser från bränsletilläggen, har hyresnivån — såsom jag redan antytt — i stort sett varit stabil, åtminstone till det senaste hyresårets början den 1 oktober i år. Flera olika faktorer ha medverkat till denna utveckling, men jag vill särskilt nämna, att fastighetsägarnas organisationer intagit en ansvarsmedveten hållning i denna fråga.

Även om en mera omfattande hyreshöjning ännu inte påvisats, framträda dock vissa oroande tendenser i svaren på socialstyrelsens enquêtes från de senaste kvartalsskiftena. Särskilt har det uppgivits, att hyresstegringar förekomma vid nyinflyttningar och beträffande smålägenheter. Med anledning av dessa tendenser har socialstyrelsen erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa en partiell hyresräkning för att utröna förändringarna i hyresnivån efter oktoberflyttningarna i år. För detta ändamål ha blanketter utsänts till mer än 32,000 fastighetsägare, men resultatet av denna undersökning föreligger icke förrän om någon tid. Det finns alltså ännu ej något säkert underlag för att bedöma situationen efter det nya hyresårets ingång.

Redan från krisens början har regeringen med största uppmärksamhet följt utvecklingen på detta viktiga område — det framgår i viss mån redan av vad jag här har anfört. På ett mycket tidigt stadium har regeringen också låtit vidtaga erforderliga förberedelser för de åtgärder i olika riktningar, som utvecklingen kunde påkalla. Bl. a. har naturligtvis också frågan om formerna för en eventuell reglering av hyrorna varit föremål för utredning.

En lagstiftning om hyresreglering bör emellertid icke genomföras, därest hyreskrisen kan avvärjas med andra medel. Till dessa medel hör, såsom interpellanten själv påpekat, i främsta rummet anstalter för att öka bostadsproduktionen.

I detta syfte har riksdagen på regeringens förslag redan vidtagit omfattande åtgärder. Den viktigaste formen för statlig byggnadshjälp utgöres för närvarande av s. k. tertiärlån till byggnadsföretagare. Dessa lån avse att undanröja de kreditsvårigheter, som utgjort en av anledningarna till att byggnadsverksamheten avstannat. En särskild statsfond för tertiärlån inrättades redan 1937, men under de första tre åren tillfördes fonden förhållandevis små belopp, sammanlagt mindre än 2 miljoner kronor. Med anledning av krisens inträde anslogs

Svar på interpellation. (Forts.)

däremot för budgetåret 1940/41 tillhopa 21 miljoner kronor, varav 5 miljoner reserverades för sådana orter, där en särskilt stor knapphet på bostäder framträtt till följd av kristidsförhållandena. Av fondens medel ha intill den 1 juli i år beviljats tertiärlån på sammanlagt över 18 miljoner kronor. För det nya budgetåret ha vid innevarande års riksdag anslagits icke mindre än 60 miljoner kronor till denna fond. Efter den 1 juli ha hittills preliminärt beviljats tertiärlån på omkring 8 miljoner kronor. Dessutom ha redan inkommit ytterligare låneansökningar på tillhopa ungefär 9 miljoner kronor. Statens byggnadslånebyrå, som har hand om denna verksamhet, finner det antagligt, att åtminstone huvudparten av de tillgängliga medlen bli tagna i anspråk under innevarande budgetår.

Utom tertiärlånefonden finnas flera andra statliga fonder som avse att främja byggnadsverksamheten och egnahemsbildningen. Jag vill i detta sammanhang blott nämna lånefonden för bostadsförsörjning åt mindre bemedlade, barnrika familjer. För långivning ur denna fond ha anslagits 20 miljoner kronor för det sistförflutna budgetåret och en lika stor summa för det innevarande. De belopp, som varit tillgängliga före den 1 juli detta år, äro i huvudsak utnyttjade, och det råder alltså stor efterfrågan på dessa lån.

Genom de statliga lånefonderna har det skapats betydande möjligheter att avhjälpa kreditsvårigheterna. Under den nu förflutna sommaren och hösten har emellertid byggnadsverksamheten hindrats av andra orsaker, särskilt bristen på cement och vissa andra byggnadsmaterial. Det tycks emellertid ha inträtt en viss förbättring av läget, och möjligheter finnas att anpassa byggnadskonstruktionerna efter dessa materialsvårigheter. Man bör därför kunna räkna med en ökning av bostadsproduktionen under nästa år.

Om det likväl skulle visa sig, att de åtgärder, som statsmakterna hittills vidtagit för att främja bostadsproduktionen, icke äro tillräckliga för att hindra en ogynnsam utveckling, kommer regeringen att vidtaga ytterligare anstalter för att söka bemästra läget. Det kan bli fråga om nya statsanslag, om ändrade regler för den statliga byggnadskrediten, om hyresreglering genom lagstiftning eller om åtgärder av andra slag. Vilka medel, som i ett sådant fall skola tillgripas, måste bero på hur utvecklingen på hyresmarknaden kommer att gestalta sig, och på vilka omständigheter som ligga till grund för denna utveckling.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellantens båda frågor.

Härefter yttrade:

Herr **Hage**: Herr talman! Jag skall be att till justitieministern få framföra mitt tack för det synnerligen utförliga svar, som han lämnat på min interpellation.

Kontentan av svaret synes vara, att man är inställd på att, om det behövs, åstadkomma ytterligare åtgärder särskilt för bostadsproduktionen och, om detta icke skulle visa sig tillräckligt effektivt för en sanering av bostadsmarknaden, är man villig att även överväga åstadkommande av en lagstiftning om hyresreglering. Jag är tacksam för det svar, som givits på den punkten, och jag är också tacksam därför, att justitieministern har meddelat, att det har vidtagits vissa förberedande åtgärder, när det gäller en hyresregleringslagstiftning, och att man till övervägande framfört frågan om formerna för en sådan hyresreglering.

Nu är det givet, att jag från mina utgångspunkter skulle ha varit ännu mera tillfredsställd, om hyresregleringsvägen för sanering av bostadsmarknaden hade i svaret fått ett något starkare understrykande. Det förefaller som om man resonerar på det sättet, att tillgripande av en hyresregleringslagstift-

Svar på interpellation. (Forts.)

ning skall bli en ren nödfallsutväg i sista hand, om man inte kan ordna saken på annat sätt. Jag vill då påminna därom — vilket torde vara justitieministern bekant — att i våra grannländer Finland, Norge och Danmark existerar sedan ganska lång tid tillbaka en hyresregleringslag. Nu kan man möjligen säga, att vi leva under något andra förhållanden än vad man gör i Finland, Norge och Danmark. Men jag vill beträffande Norge meddela, att där existerade redan före det tyska angreppet en hyresregleringslagstiftning. Den tillspetsades och gjordes mera effektiv sedan landet kommit i krigstillstånd.

Nu vill jag gärna erkänna — och det har jag också gjort i min interpellation — att bostadsproduktionsvägen är kungsvägen för bemästrande av svårigheter på detta område. Med hänsyn till den omfattning, som bostadsbristen fått, har jag emellertid mycket svårt att tro på möjligheten under de närmaste åren att i ett flertal samhällen åstadkomma och genomföra en så omfattande bostadsproduktion, att det skall visa sig, att hyresregleringslagstiftning inte behövs vid sidan av bostadsproduktionen. Det är nämligen nu ett oerhört avstånd mellan antalet *behövliga* bostäder i detta land och antalet *befintliga*, och detta missförhållande existerar på ett mycket stort antal platser. Jag har fått mig tillsänt ett tidningsurklipp ur en landsortstidning, och däri meddelas ett preliminärt resultat från den undersökning rörande läget på bostadsmarknaden i oktober i år, som socialstyrelsen håller på med, men som ännu inte är i sin helhet offentliggjord. Undersökningen omfattar 90 städer; däri ingå alltså även småstäder. Det finns en hel del siffror som visa, att bostadssvårigheterna ha blivit större och större, men jag skall inte tynga protokollet med många siffror. Jag skall bara meddela, att enligt denna utredning var tillgången i dessa 90 städer på *omoderna* lägenheter om ett rum och kök tillräcklig endast i 6 städer, knapp i 21 och otillräcklig i inte mindre än 62 städer. I fråga om *moderna* lägenheter om ett rum och kök, som äro särskilt efterfrågade, konstaterades, att av dessa 90 städer endast tre hade tillräcklig tillgång på bostäder av detta slag. Slutligen meddelas det i denna tidningsnotis, att läget försämrats under den senaste tiden och att utredningen givit vid handen, att prisenivån i stor omfattning är i stigande både vid förlängning av äldre kontrakt och även, samt framför allt, vid nyinflyttningar.

Det måste bli en oerhört stor bostadsproduktion, om man skall kunna täppa till alla dessa många hål, som finnas i landet i detta avseende. Först och främst måste man då se till, att de som faktiskt äro bostadslösa få bostäder. Bland dessa bostadslösa befinna sig en hel del befattningshavare och löntagare, som placerats på vissa platser — inte minst i mitt län — och som nu inte kunna ta till sig sin familj, vilket är ett mycket beklagligt förhållande. De måste leva som »gräsänklingar» där uppe, och att leva på det sättet under flera år bidrar säkerligen inte till att skapa något lyckligt familjeliv.

Vidare existerar det en del andra bostadslösa, som kanske inte tagas upp i statistiken men som likväl måste anses som bostadslösa, nämligen sådana som äro inhysta i hälsofarliga och utdömda bostäder. En stor del av dessa lägenheter äro utdömda för länge sedan, men de som bo där ha tak över huvudet, och därför tagas de icke upp i statistiken över bostadslösa, fastän de borde finnas där. Ty en stor del av dessa bostäder äro så dåliga, att det är orimligt att begära att folk skall bo där.

Sedan ha vi en del bostadslösa, t. ex. nygifta, som bo kvar hos föräldrarna. De äro mycket vanligt förekommande. De få visserligen tak över huvudet därigenom att en vanligen ganska liten bostad delats upp så att två familjer bo i denna bostad, men dem räknar jag också till de bostadslösa, och deras krav på bostadsförsörjning tycker jag är mycket rimligt.

Svar på interpellation. (Forts.)

Slutligen tillkommer det, särskilt under en konjunktur som den nuvarande, ett nytt klientel av bostadssökande för varje år. Det är sant, att samtidigt avförs från de bostadsbehövandes antal en del personer, som dö eller vilkas familjer upplösas på ett eller annat sätt, men deras antal är mycket mindre än antalet nytillkommande bostadssökande.

Slutligen brukar man anse, att om det skall vara en normal bostadssituation i ett samhälle, då skall det finnas ett bostadsöverskott — åtminstone ansåg man det under förra kristiden — på 2 à 3 procent.

Jag menar alltså, att kan man genom en bostadsproduktion fylla alla dessa luckor och hål, inträder givetvis en normal bostadssituation, och då behövs enligt min mening inte någon hyresregleringslagstiftning som komplement till bostadsproduktionen. Men det är allt skäl att tro, att man knappast når ett så långt gående resultat, och från den utgångspunkten hade jag önskat, att hyresregleringen som ett komplement till bostadsproduktionen fått en något mera framträdande plats i justitieministerns deklaration.

Dessutom vill jag framhålla, att naturligtvis kan man, om man åstadkommer en sådan hyresreglering, göra den *fakultativ*. Det finns nämligen ingen anledning att genomföra en hyresreglering i samhällen, där det existerar en någorlunda god bostadstillgång. Alltså, det skall överlämnas åt de ansvariga myndigheterna i respektive samhällen att, där så behövs, begära tillämpning av hyresregleringslagen. Utformas lagstiftningen på det sättet, blir det på sätt och vis en beredskapslagstiftning. Då är det önskligt, att hela denna lagstiftning finns som en beredskapslagstiftning, som man kan tillgripa när det behövs.

Med avseende å bostadsproduktionens omfattning skall jag villigt erkänna, att — vad beträffar framför allt socialministerns vilja att åstadkomma och stimulera en bostadsproduktion — så finns på den kanten ingen tvekan. Men felet ligger i det förhållandet, att kommunala myndigheter, kommunalmän och andra, även om de stimuleras till ett bostadsbyggande, känna sig tveksamma att sätta i gång en sådan bostadsproduktion. Det är på det sättet i en massa samhällen, att de som ha ansvaret känna sig tveksamma. De tänka på, att det kan uppstå en kristid, då de bostäder, som nyproducerats, inte få någon användning. De tänka på byggnadskostnaderna m. m. sådant. Men man hoppas ju trots detta, att det skall bli en bostadsproduktion av tillräcklig omfattning. Det är naturligtvis svårt att sja något om detta. Men jag måste säga, att en del siffror i interpellationssvaret ge någon antydning om, hur pass svårt det är att stimulera folk till att bygga bostäder. Jag har summerat ihop de i interpellationssvaret omnämnda anslag, som givits för tertiärlån under vissa år. Såvitt jag kan finna, har det givits 83 miljoner kronor. Av dessa ha 35 miljoner fått placering, d. v. s. i dessa 35 miljoner ingå 9 miljoner, avseende låneframställningar som inkommit men som ännu inte lett till bostadsproduktion. Det återstår alltså 48 miljoner, som ännu inte äro placerade, av det anslag som givits. Nu säger emellertid statens byggnadslånebyrå, att alla dessa anslag komma att placeras före budgetårets utgång, och det vore glädjande om det vore på det sättet.

Någon har sagt mig, att statens byggnadslånebyrå inte förfogar över tillräcklig personal för att på ett hastigt sätt expediera låneärendena. Det kanske icke är riktigt, men jag har hört detta uppges. Men även om dessa 48 miljoner kronor, som nu finnas tillgängliga, skulle komma till användning inom här nämnd tid, så är det därför icke säkert, att dessa 48 miljoner — trots att det är en mycket stor summa — komma att räcka till för att bostadsproduktionen skall fylla ut de hål, som jag förut talat om.

Nu vill jag i detta sammanhang säga, att jag tycker, att man bör hålla

Svar på interpellation. (Forts.)

på den principen att — har man i detta land gått in för en *prislagstiftning*, som omfattar många förnödenhetsvaror — så är det rimligt, att denna prislagstiftning, om också i en annan form, även skall omfatta våra *hyror*, enär hyrorna äro en slags förnödenhet, som ha en stor ekonomisk innebörd för den stora massan av landets befolkning. Jag vill härvidlag omnämna, som jag också gjort i interpellationen, att i budgeten för en samhällsmedborgare, som hyr bostad, utgör kostnaderna för hyra och bränsle 18.1 procent av levnadskostnaderna enligt de beräkningar, som ligga till grund för dyrorts- och dyrtidsindexen, vilka reglera förhållandena på dessa områden. Ungefär en femtedel av den bostadshyrande medborgarens utgifter avser alltså detta ändamål. När det verkligen är på det sättet, måste man förstå, att den omständigheten, huruvida man kan hålla tillbaka dessa utgifter, har en oerhört stor betydelse för bekämpande av *inflation*. Om hyrorna gå upp mycket högt, verkar det i hög grad inflationsbefrämjande. Redan från den utgångspunkten är det givet, att det har en mycket stor betydelse, att man så långt möjligt kan hålla hyreskostnaderna nere.

Nu sägs det emellertid i interpellationssvaret, att det icke har skett någon synnerligen stor hyresförhöjning under dessa tider. Men man erkänner samtidigt, att det visat sig oroande tendenser till en hyresförhöjning. Det är mycket svårt — däri ger jag justitieministern rätt — att nu bedöma, hur stor hyresförhöjningen i genomsnitt har varit under det senaste året. Det beror därpå, att den hyresindex, som ingår i den allmänna levnadskostnadsindexen för den 1 juli och den 1 oktober i år, grundar sig på uppgifter om hyror vid en tidpunkt, som ligger längre tillbaka i tiden. Det har ännu icke skett någon omräkning av hyresindexen för i år. Detta gör, att det är mycket svårt att bedöma, hur det förhåller sig med hyresförhöjningarna, men det finns mycket som talar för, att man vid den utredning, som nu kommer att ske och som även skall beröra bostadsläget den 1 oktober, kommer att kunna konstatera, att här har intill denna tid skett en betydande hyreshöjning. I detta avseende har jag fått några uppgifter från en stad här i landet, nämligen Uddevalla, där man gjort vissa utredningar om hyrorna. För ett hus, där det uthyrts sex lägenheter på två och ett rum och kök, uppges, att hyrorna från den 1 oktober 1939 till den 1 oktober 1941 ökats med i genomsnitt 27.8 procent. I en annan fastighet med 10 lägenheter hava hyrorna gått upp med 19.9 procent, och i en tredje fastighet har hyresökningen utgjort 26.2 procent. Nu är det möjligt, att i de angivna hyrorna även ingå kostnader för bränsle, men det ser knappast ut, som om detta skulle vara fallet, utan uppgifterna avse nog den egentliga hyran.

Allt detta, som jag nu anfört, ger mig anledning att säga, att jag har den uppfattningen, att det i detta fall icke bör poängteras, att hyresregleringsvägen är en ren *nödfallsutväg*, utan hyresregleringen bör tagas upp som en åtgärd vid sidan av bostadsbyggandet, om nämligen detta bostadsbyggande icke uppnår tillräcklig omfattning.

I detta sammanhang vill jag också erinra därom, att i den hyreslagstiftning, som vi hade under förra kriget, ingick också en annan sak. Det var något, som kallades för optionsrätt och som innebar, att så länge denna hyresregleringslag gällde, så skyddades exempelvis barnrika familjer från att avhysas ur de av dem innehavda lägenheterna. Det är givet, att den sidan av hyresregleringslagen skulle i en tid som den nuvarande få en mycket stor betydelse.

Jag skall inskränka mig till vad jag nu sagt. Jag ber att få tacka för justitieministerns meddelande, att han kommer att *följa* denna fråga. I detta

Svar på interpellation. (Forts.)

sammanhang vill jag säga, att vi från den andra sidan också komma att följa frågan. För egen del vill jag framhålla, att det skulle glädja mig oerhört, om den mera pessimistiska uppfattning, som jag har på detta område, då det gäller bostadsbyggandet, skulle bli av desavuerad av utvecklingen och jag alltså skulle få orätt i detta fall. Men jag måste säga, att jag är en Tomas på denna punkt. Jag har en hel del erfarenheter från förra kristiden, och det finns ingen anledning att tro, att krisläget på detta avsnitt skulle utveckla sig på ett annat sätt denna gång än det gjorde under den förra kristiden.

Jag skall alltså sluta med att tacka för det svar som givits, och jag skall därtill lägga, att — blir det anledning därtill — kommer man från den sida, som jag representerar, att återkomma till riksdagen i denna fråga.

Herr Andersson i Malmö: Herr talman! Jag vill begagna tillfället att framhålla några synpunkter på denna fråga. Det är viktigt att nu få i gång en verksamhet med byggande av bostäder till priser, som icke verka höjande på den allmänna hyresnivån. Om det icke bygges genom privata initiativ, böra kommunerna medverka. Det förefaller mig lämpligt, att kommunerna härvidlag ordna ett samarbete med de kooperativa bostads- och byggnadsföreningarna. I vilken omfattning det allmänna bör medverka, får bero på bostadssituationen på varje särskild plats, i den mån bostadsbrist finnes eller befaras uppkomma. Kommunerna böra ha i sin hand att med största möjliga exakthet kunna bedöma bostadsbehovet. Hur skall nu detta lämpligen kunna ske?

Socialstyrelsen företar vid olika tillfällen på många orter en inventering av bostadsbehovet. Kompletteringar ske med vissa mellanrum genom uppgifter från städernas byggnadsnämnder, gällande såväl bostadstillgång som hyresnivå, och socialstyrelsen företog nyligen en partiell hyresräkning vid oktoberflyttningen i år. Allt detta är gott och väl och bör kunna ge en god ledning för bedömande av läget.

I detta sammanhang vill jag emellertid framhålla en annan åtgärd som det kan ligga i vederbörande kommuners händer att vidtaga. Det kan vara av ett visst värde, i varje fall för de större städerna, att det finns ett instrument, genom vilket man kan erhålla fortlöpande uppgifter om den skiftande utvecklingen på bostadsmarknaden, så att man ständigt kan veta, hur situationen i dessa avseenden ligger till. Under kristiden på 1920-talet infördes i hyreslagen vissa bestämmelser om kommunal bostadsförmedling, gällande för de större städerna, och därigenom gavs möjligheter för den nämnda överblicken. Dessa bestämmelser gällde dels upprättandet av kommunal bostadsförmedling och dels skyldighet för hyresvärdar att till denna förmedling lämna uppgifter, när hyresledighet uppstod och när lägenheterna bleve förhyrda, jämte andra därmed sammanhängande uppgifter. Den situation som nu uppstått kan ge anledning till ett återinförande av dessa eller liknande bestämmelser i hyreslagen. I varje fall bör från statens sida lämnas hjälp till de kommuner som införa bostadsförmedling, så att hyresvärdar på sådana orter åläggs skyldighet att göra anmälan såväl om hyresledighet och uthyrning av bostadslägenhet som även om hyrespriser.

Vid bedömandet av kommande åtgärder, som signalerats i statsrådets svar i denna för många så viktiga fråga, bör även den åtgärd jag nu här har nämnt komma under omprövning. Det är för att framhålla detta som jag begärt ordet, och jag vill sluta med att göra en hemställan om att dessa synpunkter vid kommande åtgärders utformande också komma under behandling och omprövning.

Svar på interpellation. (Forts.)

Herr **Lövgren**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i detta sammanhang anförå några synpunkter i anledning av det läge som bostadsmarknaden företer i städerna Boden och Luleå.

Vi hade intet överflöd på bostäder ären närmast före kriget, men det var i alla fall en situation som inte var direkt oroande. En relativt stor bostadsproduktion var i gång, men den stoppades upp i mycket stor utsträckning efter krigsutbrottet. Samtidigt förekom där en formlig invasion av statsanställda vid försvarsverken, vid post, vid telegraf och vid järnväg. I närvarande stund kan man gott säga, att situationen är fullkomligt ohållbar. Från statsverkets sida har man gjort litet grand, men det är bara litet och fullkomligt otillräckligt. Postverket begärde och Kungl. Maj:t lade i våras fram förslag om att bygga ett bostadshus för postverkets personal i Boden. Riksdagen behandlade frågan mycket snabbt, men sedan har det hakat upp sig så att byggnadsarbetena icke kunde sättas i gång förrän i slutet av oktober månad i år. Man skickar byggnadsförslaget till granskning av institutioner, som ta semester under två månaders tid och därunder ingenting göra åt saken. På det sättet går den allra bästa byggnadstiden förlorad. Jag kan nämna ett annat exempel. Det gäller ett skolbygge, där jag själv var part i målet. Vi skulle sätta i gång bygget i juli eller senast i augusti månad, ty vi ville få grundgrävningen och allt vad som därmed sammanhänger undanstökat under sommartiden. På grund av att 1940 års civila byggnadsutredning skulle ha sin semester, innan den behandlade frågan, kunde vi icke få börja med detta grundläggningsarbete förrän vintern redan hade gjort sitt inträde. Detta är en punkt, som jag hoppas regeringen uppmärksammar. Jag hoppas att regeringen underlåter att sända byggnadsförslag på remiss till denna eller andra institutioner som otillbörligt försena dem. Byggnadsfrågan är ju i allmänhet redan granskad i förväg. Vederbörande är ålagd att iakttaga all möjlig sparsamhet. Det man vinner genom de eventuella avprutningar, som göras, förlorar man genom att få byggandet förlagt till vintertiden i stället för till den bästa tiden på året.

Jag har fått påstötningar från olika håll, som alla syfta till att få någon ordning på bostadsproblemet här uppe. Från drätselkammaren i Boden fick jag häromdagen en framställning. Man hade gjort en inventering över i vilka fastigheter man bäst kunde utnyttja vindsutrymmena. Man ville nämligen åstadkomma 35 eller 40 smålägenheter relativt snabbt. Jag vet inte, om byggnadsstyrelsen eller Kungl. Maj:t är villig att slå in på en sådan linje. Det har naturligtvis sina nackdelar för övriga hyresgäster, om man tar i anspråk vindsutrymmen, men å andra sidan kan man inte förneka, att man därigenom skulle erhålla nödbostäder av helt annan kvalitet än de bostäder, som man nu måst tillgripa, därför att det icke funnits andra att tillgå.

Jag har här utredningar, som gjorts av fackorganisationer i staden. Dessa visa exempelvis, att enbart för järnvägsmannaförbundets vidkommande ett 40-tal medlemmar, som ha sitt arbete förlagt till Boden, inte kunnat ta med sig sina familjer. Dessa personer äro hänvisade till att vara inneboende. Jag har här en annan utredning från Luleå, som visar att 112 lägenheter äro bristfälliga, en stor del av dem så bristfälliga, att de borde utdömas, och det klientel, som hänvisas till dessa undermåliga bostäder, har det svårast. Hur ansträngd bostadsmarknaden är kunna kammarens ledamöter få ett begrepp om av ett enda exempel, som jag vill anförå. En medarbetare, som kom upp till min tidning, började arbetet där den 1 september i år. Han har haft möjlighet att granska hela det annonsmaterial, som inkommit till tidningen, men likväl har han ännu denna dag icke fått någon lägenhet. Han är ändå så pass väl avlönad, att han kan anses som en önskvärd hyresgäst. Men hur går det då för arbetare, som endast ha

Svar på interpellation. (Forts.)

3 à 4 tusen kronor om året i inkomst? Det blir så, att de tvingas att hyra undermåliga bostäder, som helt enkelt äro hälsofarliga.

Jag har här, herr talman, samtliga inlagor som publicerats i tidningen Norrlandska Socialdemokraten. Jag har också några andra utredningar här, och jag skall gärna ställa materialet till förfogande, ty det ger en utmärkt bild av hur ansträngt läget är däruppe.

Jag skulle vilja sluta med att göra den frågan: kan man inte från Kungl. Maj:ts sida ålägga de statsverk, som nu dra upp personal till både Luleå och Boden och andra samhällen i Norrbotten i större utsträckning än under normala förhållanden, att göra någonting för att skaffa denna personal bostäder? Så vitt jag vet ha bostäder endast anskaffats för personal tillhörande flyget i Luleå samt i någon mån även för officerare och underofficerare, tillhörande andra grenar av försvarsväsendet, ävensom för personal tillhörande postverket. I övriga fall har ingenting blivit åtgjort från statsverkets sida.

När man här i debatten säger, att kommunerna skola taga initiativ, vill jag påpeka, att det finns kommuner, där fastighetsägarintresset är så starkt, att man icke kan få till stånd initiativ, som äro nödvändiga och behövliga. Det är självklart, att fastighetsägarintresset i respektive samhällen resonerar som så, att om vi nu skaffa en massa nya bostäder, så få vi, när vi komma tillbaka till normala tider, ett bostadsöverskott, som är ytterligt besvärande för oss. Därför är det bäst att inga initiativ i den vägen tagas och att saken får sköta sig själv. Men, herr talman, jag är övertygad om att den saken inte sköter sig själv i längden. Det är ett ohållbart system att år efter år ha 200 à 300 undermåliga lägenheter i en stad på 8—12 tusen innevånare som Boden och Luleå och att därjämte ha ett klientel på ett hundratal familjer, som icke kunna erhålla någon bostad alls. Därigenom tvingas ju familjefäderna att leva rena ungarlivet, medan familjerna nödgas leva på annat håll, om inte 2 à 3 familjer skola packa ihop sig i samma lägenhet. Jag hoppas att regeringen och de statsverk, som ha verksamhet däruppe och som visserligen ofrivilligt kommit att belasta bostadsmarknaden på detta sätt, göra någonting för att komma till bättre förhållanden.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Det är ju intet tvivel underkastat, att läget på bostadsmarknaden är allvarligt. Men den som sysslat med denna fråga snart sagt varje dag kan ju konstatera, att redan den undersökning, som socialstyrelsen gjorde i fjol, pekade på, att man i de flesta städer och samhällen stod inför bostadsbrist. Det torde väl vara så, att där bostadsbrist rådde redan i fjol vid denna tid, där kan man i dag konstatera, att det föreligger verkligen fara för ren bostadsnöd. Det är icke på en eller annan ort, utan på många orter som det förhåller sig så. Det är lättare att plocka bort de städer, som utgöra undantag i detta avseende, än att plocka fram dem där brist och bostadsnöd råda.

Det är riktigt vad som sades av herr statsrådet, att det redan under detta budgetår gjorts åtskilligt för nyproduktion. Om jag vill få fram dagens siffra i detta hänseende, då måste jag öka justitieministerns siffra, 8 miljoner kronor, till 9½ miljoner kronor. Jag skulle också kunna tänka mig att utlämnade tertiärlån innan månadsskiftet i runt tal uppgå till 10 miljoner kronor. Läger jag därtill övriga lån, som lämnats ut för nyproduktion till såväl fastigheter för barnrika familjer som pensionärshem, varigenom man ju får fram nya lägenheter, kommer jag till att summan av vad som under innevarande budgetår till dags dato använts för bostadsändamål uppgår till 17½ miljoner kronor, vilket måste betyda en byggnadssumma av i runt tal 55 miljoner kronor.

Svar på interpellation. (Forts.)

Om man kan bota läget med nyproduktion torde icke kunna avgöras i dag. Den provostunden kommer i det ögonblick, när man kan överblicka den nya produktion, som är avsedd att åstadkomma lägenheter att tillföras den allmänna marknaden den 1 oktober 1942. Det är vår förhoppning, att det skall lyckas, men det är icke säkert, ty vi ha — det skola vi icke vara blinda för — under de senaste veckorna kunnat iakttaga en stegring i materialpriserna, som kan komma att rubba våra cirklar i fråga om kostnaderna för byggnadsproduktionen. Skulle så visa sig vara fallet, får man, som det uttalats från statsrådsbänken, taga under allvarligt övervägande, huruvida de former för lån-givning, som nu gälla, böra tagas upp till omprövning. Jag vill i det fallet säga, att särskilt frågan om räntegarantien i det sammanhanget bör kunna bli föremål för ny omprövning.

Men jag begärde, herr talman, ordet närmast för att understryka en sak i detta sammanhang, som man ägnat alldeles för liten uppmärksamhet, och det är den omständigheten, att hela statsstödet i detta fall är uppbyggt på kommunernas visade intresse. Statsstödet vilar på initiativ från kommunerna. Väre sig lånen givas till kommuner, till stiftelser, halvkommunala bolag eller enskilda företagare, är initiativet de kommunala organens. Det är där man måste sätta in en verklig mobilisering av krafterna. Och jag tycker, herr talman, det är rimligt, att den kommun, som människorna tillhöra, bör ha intresse av att se till, att det beredes möjlighet för dem att få tak över huvudet. Detta behöver ju nödvändigtvis icke betyda, att kommunerna skola göra några särskilda uppoffringar, utan det finns ju många vägar att gå, där kommunerna praktiskt taget utan någon uppoffring kunna medverka till detta. Det bör göras klart för alla dem, på vilka initiativet till denna verksamhets igångsättande beror, att det väl ändå måste vara rimligt, att vi ungefär vid denna tidpunkt börja överväga lämpligheten av att bygga vanliga bostäder att sätta in i marknaden, så att vi icke om ett halvår kommer runt om i Sveriges kommuner komma att tvingas bygga nödbostäder, som måste uppföras i all hast och som komma att sakna värde för framtiden. Det skulle betyda ett spolierande av kapital, om man skulle nödgas gå på den vägen, vilket kan undvikas, därest man ingriper i god tid för att få bostäder färdiga att sättas in i marknaden den 1 oktober nästa år.

Jag har, herr talman, velat understryka just dessa synpunkter, ty det är på dem det beror, om det stöd, som staten här i rikt mått ställer till förfogande, överhuvud skall komma till användning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Ordet lämnades på begäran till

*Svar på
interpellation.*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Liedberg har med kammarens tillstånd till mig riktat följande frågor: Är herr statsrådet i tillfälle att giva kammaren en översikt över de bestämmelser angående krigskonjunkturskatt för jord- och skogsbruk, som kunna komma att föreläggas nästa års riksdag, särskilt beträffande avsikterna att vidtaga ändring av dessa, samt anser herr statsrådet det icke vara av behovet påkallat att snarast inkalla ett landskamrerarämöte för att samordna tillämpningen av krigskonjunkturskatteförordningen?

Som svar å den första frågan kan jag endast meddela, att arbetet med utformandet av förslag från regeringens sida rörande krigskonjunkturskatt för

Svar på interpellation. (Forts.)

år 1942 ännu befinner sig på ett så förberedande stadium, att jag icke hittills haft tillfälle att själv närmare överväga — långt mindre i statsrådsberedning eller i statsrådet till behandling upptaga — spörsmålet huruvida och i vad mån denna skatt bör utgå efter andra grunder än de som gälla för innevarande års skatt. Jag ser mig därför icke nu i stånd att uttala någon bestämd mening rörande möjligheterna att vid förslaget slutliga utformande tillgodose de av interpellanten härutinnan framförda önskemålen utan nödgas inskränka mig till att försäkra, att dessa skola bli föremål för noggrann prövning.

Beträffande frågan om ett eventuellt nytt landskamreraremöte har interpellanten framhållit bland annat, att tillämpningen av krigskonjunkturskatteförordningen, enligt vad han inhämtat, skulle vara synnerligen varierande i olika län, att det landskamreraremöte, som ägde rum omedelbart efter skattens antagande, endast hade möjlighet att rent teoretiskt diskutera lagens konsekvenser beträffande jord- och skogsbruk, att ett stort antal skattskyldiga ej hade förmåga att bedöma det berättigade i de utsända taxeringsförslagen, att erinringar mot dessa fordrade tillgång såväl till juridisk sakkunskap som till ett ofta omfattande utredningsmaterial, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om tillämpningen i olika län vore så skiljaktig och därigenom orättvisor skedde, vilka först skulle kunna rättas genom besvär i högre instanser, varigenom arbetsbördan för dessa skulle onödigtvis ökas, samt att för att undvika detta det syntes vara lämpligt att snarast möjligt sammankalla ett landskamreraremöte, vid vilket samordning av praxis kunde ske för hela riket och tvistiga fall diskuteras och principiellt avgöras.

Interpellantens påstående, att tillämpningen av krigskonjunkturskatteförordningen skulle vara synnerligen varierande i olika län, torde ha avseende å det förhållandet, att vid beräkningen av uppskattad merinkomst av jordbruk, på sätt förutsatts i 5 § i förordningen, i vissa fall netto- och i andra bruttometoden kommit till användning. Med anledning av interpellationen har jag låtit hos landskamrerarna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Örebro län efterhöra, i vilken omfattning envar av metoderna använts inom respektive län och efter vilka grunder valet mellan dem skett. Några exakta siffror ha därvid ej kunnat lämnas, men av svaren har jag erhållit den uppfattningen, att för varje taxeringsfall bedömts vilken metod, som lämpligast borde användas, allt i enlighet med givna direktiv, vilka jag strax skall något beröra. Samtliga dessa landskamrerare hava också uttalat, att något landskamreraremöte ej vore erforderligt. Samma mening har, enligt vad under hand inhämtats, landskamreraren i Västmanlands län.

I övrigt torde böra framhållas följande.

I det inom finansdepartementets skatteberedning till grund för förordningen utarbetade förslaget hade i anvisningarna till 5 § antagits, att förutsättningar för tillämpning av nettometoden *vanligen* ej skulle föreligga. I åtskilliga yttranden över förslaget anmärktes mot att bruttometodens egenskap av normalmetod alltför kraftigt betonats. Ordet »vanligen» utbyttes därför i propositionen mot »ofta», och jag anförde i detta sammanhang följande: »I vad mån metoden kommer att bli den huvudsakligen använda beräkningsgrunden eller ej får erfarenheten utvisa. Jag vill särskilt i anledning av uttalanden från ett par länsstyrelser framhålla, att det givetvis icke möter något hinder utan i vissa fall är önskvärt, att de utsända förslagen äro upprättade enligt nettometoden. Det är ej osannolikt, att ett dylikt förfarande ofta kommer att förutsätta en föregående skriftväxling mellan landskamreraren och den skattskyldige.»

Med insikt om att svårigheter och tvekan skulle uppstå just i fråga om valet

Svar på interpellation. (Forts.)

mellan netto- och bruttometoden hölls vid landskamreraremötet i juni 1941 av en av finansdepartementets representanter ett föredrag om jordbruk och skogsbruk, därvid de båda metoderna särskilt belystes. Efter en ingående diskussion beslöt mötet göra följande uttalande:

»Det förutsattes att inom varje län såväl bruttometoden som nettometoden kommer till användning.

Om med tillämpning av schablonregler ingen större avvikelse uppkommer i det särskilda fallet tillämpas i första hand bruttometoden. Föreligger åter en väsentlig avvikelse tillämpas nettometoden oavsett om densamma leder till ett för den skattskyldige gynnsamt eller ogynnsamt resultat.

Det framhölls att frågan om tillämpningen av de olika metoderna låge anorlunda till när det gäller slättlandet. Det uttalades att för sådana delar av landet nettometoden i första hand bör komma till användning.»

I enlighet med ett uttalande vid mötet utarbetades därefter i skatteberedningen en slags mall för en enkel överslagsberäkning av huru de båda metoderna siffermässigt utfölle. Formulär härför utsändes med en cirkulärskrivelse den 4 juli 1941. I denna framhölls bland annat: »Det torde icke vara uteslutet, att resultaten av beräkningen enligt de båda metoderna komma att rätt avsevärt skilja sig från varandra. Om med hänsyn härtill landskamreraren skulle anse sig redan vid förslagens upprättande böra tillämpa nettometoden, som är den principiellt riktiga, torde lämpligen böra förfaras så, att den skattskyldige beredes tillfälle att förete utredning om uppdelningen av nettointäkten av jordbruksfastighet å jordbruk och skogsbruk för såväl förkrigsinkomståren som beskattningsåret. Om den skattskyldige ej begagnar sig härav eller om utredningen ej kan anses nöjaktig, torde bruttometoden böra tillämpas.»

Skulle ett landskamreraremöte nu sammankallas, så kunde vid detta givetvis icke upptagas frågan om sättet för *taxeringsförslagens* upprättande, då dessa redan äro utsända. Vad som kunde behandlas borde vara frågan om hur ärendena borde *avgöras*, då förslag utsänts efter den ena eller andra metoden. Enligt vad som tydligt framgår av uppgiftsformulären äger den skattskyldige att, även om förslag upprättats enligt bruttometoden, påkalla tillämpning av nettometoden, därest nöjaktig utredning om inkomstens uppdelning på jordbruk och skogsbruk för de ifrågakommande åren förebringas. Det finnes ingen anledning antaga, att ej denna bestämmelse skall leda till efterföljd. Möjligen kommer ett följande år normalexempel på tillämpning av nettometoden att utarbetas, varigenom behovet att anlita utomstående sakkunskap bör kunna inskränkas.

Att man skulle vinna något nämnvärt med ett nytt landskamreraremöte är ej troligt. Att svårigheter komma att uppstå för de skattskyldiga vid avgivande av erinringar mot *taxeringsförslag* är, såsom också påpekats i interpellationen, förutsett i propositionen. Dessa svårigheter torde emellertid ha väsentligt minskats genom den skriftväxling, som tydligen i stor utsträckning ägt rum före *taxeringsförslagens* upprättande.

Vidare yttrade:

Herr **Liedberg**: Herr talman! Jag ber först att till herr statsrådet få framföra ett vördsamt tack för det avgivna svaret liksom för herr statsrådets välvilliga löfte att underkasta mina önskemål en noggrann prövning.

Jag förstår fullkomligt, att det kan föreligga svårigheter att redan nu avgiva något yttrande om utformningen av krigskonjunkturskatten för nästkommande år. På samma gång måste jag ur andra synpunkter beklaga, att så ej kunnat ske redan nu. Herr statsrådet har såsom nationalekonom säkerligen fått taga hänsyn till att företagarnas dispositioner påverkas av deras uppfatt-

Svar på interpellation. (Forts.)

ning om framtiden vid den tidpunkt, då planerna göras upp. Om vårt lands jordbrukare och skogsägare finna, att krigskonjunkturskatten är en faktor, vars inverkan i högsta grad kan öva inflytande på deras driftsresultat, söka de helt naturligt lägga sin drift så, att den i minsta möjliga mån drabbas av denna konfiskatoriska skatt. De utgå vid planeringen av driften för 1942 från erfarenheterna av 1941 års krigskonjunkturskatteförordning och komma att så göra ända till den dag, då planerna för 1942 års krigskonjunkturskatt offentliggöras.

Om man anser, att 1941 års krigskonjunkturskatt i sin nuvarande utformning inverkar hämmande på produktionen, vore det alltså önskvärt, att förslag som undanröjde dessa hämmningar framlades så snart som möjligt, för att de skattskyldiga skola förmås att ändra sina dispositioner. Men herr statsrådet har kanske gjort samma reflexion som lord Stamp i sin kommentar till den engelska krigskonjunkturskatten, nämligen att den kloke jägaren aldrig sätter snarorna, medan bytet ser på.

Vad beträffar resultatet av taxeringsarbetet ute i landet må kanske först framföras den erinran, att allt icke står så väl till som finansdepartementet möjligen haft anledning förmoda. Under hand har jag inhämtat, att åtminstone i vissa län förslagen utsänts till de skattskyldiga vid en mycket senare tidpunkt än den i lagtexten förutsatta, nämligen den 15 september. Sälunda vet jag, att förslag, som i dagarna kommit till de skattskyldiga, daterats så sent som i mitten av november månad. Ytterligare förslag lära distribueras först denna vecka, vilket alltså innebär två månaders försening. Då den skattskyldige på grund av författningstextens formulering haft anledning vänta, att han skulle erhålla förslag senast den 15 september, måste det anses tyda på en avsevärd brist i taxeringsarbetet, när förslagen försenats så mycket. Givetvis kan detta bero på att taxeringsmyndigheterna äro överbelastade, men ur de skattskyldigas synpunkt är hela denna försening och därmed följande ovisshet synnerligen otillfredsställande.

Vidare vill jag erinra emot, att man i åtskilliga fall utsatt en remisstid på endast tio dagar. Bevillningsutskottet ändrade remisstiden från i propositionen föreslagna 10 dagar till »minst 14 dagar», där så ske kunde. Det skall föreligga utomordentliga skäl från skattemyndigheternas sida för att man skall fastställa en kortare tid än den i lagtexten angivna. Olägenheterna av en förkortad remisstid äro särskilt stora, då den skattskyldige taxeras för mycket stora enheter eller ett flertal enheter. En remisstid på tio dagar kan ej anses tillräcklig då till exempel jordbruksbilagornas antal uppgår till ett flertal och förslaget kommer vederbörande tillhanda omkring två månader för sent. Ännu svårare är det att på så kort tid i fråga om större skogsavverkningar kunna förebringa bindande utredning enligt nettometoden, d. v. s. om rotvärdet.

Vad beträffar frågan om ett landskamreraremöte hade detta enligt mitt förmenande haft sitt berättigande under november månad. Vid den tid då interpellationen framställdes, alltså den 20 oktober, hade det varit möjligt att ordna ett sådant. Det skulle förvisso också haft en uppgift att fylla. De som haft tillfälle att iakttaga praxis i olika delar av landet ha nämligen den uppfattningen, att likformighet vid tillämpningen ej förekommit. Detta gäller ej endast fördelningen mellan användning av brutto- och nettometoderna utan även tillämpningen av de regler, som i övrigt finnas för fastställandet av den beskattningsbara verinkomsten. Det är praktiska förbiseenden som skett och som kunnat rättas till relativt enkelt i de skattskyldigas berättigade intresse, till och med utan att dessa framfört erinringar.

Vid de fall, som hunnit granskas av sakkunniga konsulenter i skattefrågor, har emellertid ofta kunnat konstateras, att vägande erinringar kunnat göras mot de utsända förslagen. Det kanske här skulle taga för lång tid att gå ige-

Svar på interpellation. (Forts.)

nom alla de erfarenheter, som gjorts. Jag vill därför i huvudsak hänvisa till de påpekanden, som Sveriges Lantbruksförbunds skatteavdelning låtit publicera i nr 47 av Jordbrukarnas Föreningsblad.

Några exempel kan jag emellertid ej underlåta att delgiva kammaren. Beträffande skogsbruk ha taxeringsmyndigheterna i ett fall ej endast räknat vedens värde, framkörd till bilväg, utan även medtagit inkomsterna från körning mellan bilväg och konsument. Detta kan knappast vara i överensstämmelse med förordningens mening.

Beträffande samma förvärvskälla har ej medgivits avdrag på grund av de förluster, som uppstå i massa, då virket sågas. Denna reduktion torde i normala fall uppgå till omkring 30 procent, men hänsyn har ej tagits härtill.

Många skogsägare anse, att bruttometoden är oanvändbar för taxering av merinkomst från skogsbruk. Särskilt när det gäller svåråtkomliga skogsmarker äro de fastställda kostnadsavdragen alltför ringa, och merinkomsten har uppskattats för högt rent schablonmässigt. Sålunda har i ett län fastställts, att såsom merinkomst från pannved skall beskattas 30 procent av bruttointkomsten. På grund av körningskostnaderna blir nettot för skogsägaren emellertid så lågt, att han i praktiken ej har någon reell avkastning av sitt arbete.

Jag kan vidare nämna att vid en egendom någonstans i Sverige hela nettoinkomsten uppgick till cirka 20,000 kronor. Vederbörande erhöi ett förslag, upprättat enligt bruttometoden, vilket innebar, att enbart hans merinkomster skulle uppgått till omkring 45,000 kronor och att han följaktligen borde ha påförts en krigskonjunkturskatt på cirka 21,000 kronor, d. v. s. mer än hans netto av skogen. Landskamreraremötet i statsrådets svar citerade uttalande om jämförelse mellan brutto- och nettometodens utfall har uppenbarligen icke fullföljts.

Fjölårets gröda var ju i allmänhet sådan, att något bekymmer för skatt för merinkomst å jordbruk ej uppstått. För skogsägare ställer det sig annorlunda. Skogsägaren åläggas helt enkelt att verkställa en avverkning, som merendels är vida större än hans normala. Avverkningen innebär alltså ej blott en normal avkastning av skogen utan även ett skogskapitalsuttag. Lägges så avkastning och kapitaluttag samman och utan vidare räknas såsom inkomst i skattemässig mening, är det helt naturligt, att den s. k. merinkomsten lätteligen blir både 3,000 kronor och större, men — är detta verkligen merinkomst? Fallet är ganska vanligt bland både större och mindre skogsägare, och samtliga känna det såsom en uppenbar orättvisa. Ty vad sker i själva verket? Jo, vederbörande som fullgör en tvångsavverkning blir först av med skogen och ovanpå det också av med pengarna. En given följd är att mången hugger vad han blivit ålagd, men ingenting därutöver.

Den förberedande skriftväxling, som, när denna lag genomfördes, jämväl av statsrådet själv förutsattes skola äga rum mellan skattemyndigheten och den skattskyldige, lärar — jag är ledsen att behöva säga det såsom polemik mot herr statsrådets eget uttalande i svaret i dag — knappast ha förekommit utom beträffande till exempel virkessortiment, där visserligen förfrågningar ha gjorts. Så mycket svårare blir det då att på tio dagar hinna med en vidlyftig utredning för att rätta till feluppfattningar, som genom dessa från början förutsatta meningsutbyten hade kunnat undvikas. Men tiden har tydligen icke räckt till. Den har icke räckt till ens för att få fram det hela i någorlunda god tid, utan först två månader senare, som jag nyss anförde. Man kan fråga sig, hur prövningsnämnderna därtill skola medhinna en vederhäftig granskning av detta stora material före den 15 december. Det förefaller åtminston mig obegripligt. Jag förmodar, att man icke kan skjuta på denna granskning i två månader.

Svar på interpellation. (Forts.)

Så länge avskrivnings- och därmed konsolideringsmöjligheterna äro så mycket ogynnsammare för jord- och skogsbruk än för rörelse i övrigt som fallet är, kvarstår ett missförhållande, som är ohållbart. Jag vågar tro, att även herr statsrådet har beaktat detta.

Det är, herr statsråd, ingen skattebetalarejämmer jag här gör mig till tolk för. Varken skogsägare eller jordbrukare göra anspråk på att behandlas lindrigare än andra. Vad man reagerar emot är det, som förefaller orättvist. En minst lika viktig anledning att bringa dessa förhållanden inför herr statsrådets övervägande är att nuvarande system, så länge det är knäsat, uppenbarligen måste motverka tillgodoseende av ett av folkhushållets angelägnaste behov och uppgifter just nu, nämligen en god tillförsel av brännved.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Jag skall till herr Liedbergs anförande bara foga den anmärkningen, att det är uppenbart, att taxeringsarbetet på grund av många välkända omständigheter har blivit sådant, att det i viss utsträckning har hänt, såsom herr Liedberg säger, att dessa förslag helt enkelt icke kunnat utsändas förrän för sent. Det överväges ju också åtgärder för att se till, om icke den med detta arbete sysselsatta personalen kan förstärkas.

Jag begärde dock icke ordet för att säga detta utan i stället för att hemställa till herr Liedberg, att när vi i departementet få detta hans yttrande i tryck, vi möjligen också kunde få litet mera preciserade uppgifter om i vilka län det av honom anförda förekommit, och helst även få någon närmare exemplifiering av vissa av de av honom anförda fallen för att göra det lättare att i det fortsatta arbetet komma till bättre förhållanden, vilket givetvis kan bli fallet, om man tydligt kan se vad som verkligen försiggått.

Herr **Liedberg**: Herr talman! Det skall givetvis bli mig ett nöje att till herr statsrådet under hand få lämna de begärda meddelandena. Då det här många gånger gäller rent personliga saker, lämpa dessa sig givetvis icke för en offentlig diskussion.

Herr **von Seth**: Denna krigskonjunkturskatt, herr talman, är ju givetvis mycket svår att handskas med, och jag vill i likhet med herr Liedberg understrika, att varken på jordbruks- eller skogsägarhåll vilja vi försöka undgå den riktiga beskattningen av de krigskonjunkturvinsten, som verkligen kunna visas hava ägt rum. Men när det gäller skogsbruk, som jag nu skall hålla mig till, förekommer det, såsom också den föregående talaren påpekade, i många fall en överavverkning utöver den normala på grund av de statliga ålägganden angående vedavverkningen, som ju samtliga skogsägare erhållit. Detta för med sig den konsekvensen, att det blir en viss beskattning på det skogskapital, som lösgöres utöver den vanliga avkastningen.

Nu har det ju sagts, att de mindre skogsägarna gå helt och hållet fria från krigskonjunkturskatt därigenom att det alltid finns ett avdrag på 3,000 kronor. Men beträffande de mindre skogsägarna är situationen den, att deras skogar icke alltid lämpa sig för årligt virkesuttag, åtminstone icke när det gäller den värdefulla, mögnare skogen, d. v. s. så kallat gagnvirke. Där förekom avverkning med ganska långa intervaller, kanske mest i länen norr om Dalälven men även i södra Sverige, innan den rationella skogshushållningen slagit igenom. Detta gör, att när det förekommer särskilt kraftig avverkning av mogen skog, som kommer igen även på relativt små gårdar kanske vart sjunde, åttonde eller tionde år, så träffar denna krigskonjunkturskatt dessa hårt. Detta har

Svar på interpellation. (Forts.)

icke beaktats i den förordning, som finansministern utfärdat, och det har givetvis förorsakat en hel del irritation.

Men vad som är den största praktiska olägenheten beträffande krigskonjunkturskatt för skog är det förhållandet, att gagnvirket har stigit så högt i pris. I mitt eget län, Jönköpings, där jag för övrigt är ordförande i skogsägareföreningen, ha vi haft den erfarenheten från årets virkesauktioner på såväl ecklesiastika som enskilda och kronoskogar, att priset på gagnvirket, på mogen skog, stigit mer än vad som är riktigt och sunt. Och vad beror då detta på? Jo, därpå att de flesta skogsägarna på grund av vedavverkningen ha tvungits att avverka lika mycket som vad den årliga virkestillväxten uppgår till. Även för relativt mindre skogsbruk kommer därför den inkomst, som uppstår av gagnvirket, att i en hel del fall träffas av beskattning i form av krigskonjunkturskatt. Det har allmänt vittnats om, att just denna uppgång av priset på gagnvirke beror på för få utbud, d. v. s. att skogsägarna icke vilja sälja. Den gamla lagen om tillgång och efterfrågan kommer här i tillämpning. Därför har priset gått upp på ett — jag skulle vilja använda uttrycket — katastrofalt sätt. Det är ingalunda sunt för skogsbruket att priset går upp som det gjort innevarande år. Jag skall icke nämna sådana priser som i Bottnaryds socken, där man betalt 51 kronor för kubikmeter fast mått, därför att det gällde nästan tvåhundraårig skog, som alltid har sitt värde. Men vanlig skog, mogen och vacker skog, som går till snickerifabrikerna och som förut betalats med 16—17 kronor för kubikmeter fast mått, har vid årets auktionsköp i allmänhet betingat priser, som gått upp till det dubbla. Allt detta kommer av att utbuden blivit otillräckliga, givetvis till mycket stor del på grund av vedavverkningen, men även till icke ringa del på grund av hotet om krigskonjunkturskatt.

Dessa vedavverkningar skapa givetvis arbetstillfällen för huggare kanske i större utsträckning än de gjort under vanliga förhållanden. Men genom att man koncentrerat sig på avverkning av ved och massaved, som hittills endast levererats vid basvägarna, kommer den minskade avverkningen av gagnvirke att minska på de körförtjänster, som de mindre jordbrukarna av ålder äro vana att fylla på sina magra kassor med. Dessa körförtjänster komma instundande vinter att inskränkas i mycket hög grad. Man kan invända, att på grund av bristen på havre, hö och halm det är nyttigt att köringarna inskränkas i vinter. Det är i någon mån riktigt. Men vad som givetvis i det långa loppet icke är riktigt är, att dessa körförtjänster minskas för arrendatorer och mindre skogsägare.

Denna krigskonjunkturbeskattning kan skapa rent orimliga förhållanden. Jag har hört det berättas från en skogsägare, som säger: »Jag har givetvis följt statens åläggande att avverka så och så mycket ved, därför att jag är skyldig därtill. Men ännu — åtminstone före den 1 oktober 1941, då veden lades under beslag — har jag icke varit skyldig att sälja veden.» I detta fall ligger det så till, att det varit billigare för skogsägaren att icke sälja den ved han avverkat, ty den krigskonjunkturskatt, som skulle påförts honom, därest han sålt alla sina skogsprodukter, skulle ha medfört att han fått avstå både de inkomster han fått in och dessa produkter.

Det är väl dock, herr statsråd, icke meningen, att beskattningen skall gå till på det viset, att människorna finna det mera förenligt med sin fördel att icke sälja produkterna.

Nu kan man säga, att detta är ett alldeles enstaka fall. Jag tror icke det. Sådana fall äro givetvis icke många. Men man kan peka på sådana förhållanden som denna stegring av priset på gagnvirke och andra, som jag här framdragit och som med all tydlighet visa, att utformningen av krigskonjunkturskatten för skogsbruket icke är lycklig. Den är för närvarande så litet lycklig, att den för

Svar på interpellation. (Forts.)

med sig den givetvis avsevärda olägenheten, att folkhushållet icke kan få tillgodogöra sig de produkter det skulle göra annars.

Herr talman! Jag vill uttrycka den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet överväger detta snarast möjligt, så att man får andra regler för krigskonjunkturskatten, när det gäller beskattningen av skogsbruk.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 3.

Herr Nilson i Eskilstuna erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Den offentliga dansen i samband med utskänkning av rusdrycker har under senare år enligt många syn på saken fått oroväckande dimensioner. Det förefaller som om restaurangerna i stor utsträckning basera sin ekonomi på denna del av rörelsen, vilken av frekvensen att döma tycks ha blivit en guldgruva för dem. Då klientelet till övervägande antal består av unga människor med begränsade inkomster och ringa livserfarenhet, måste den rikliga förekomsten av dansaftnar i samband med spritutskänkning vara till både ekonomisk och moralisk skada. Det kan inte annat än verka beklämmande att se unga människor i 18—20 års åldern komma i sen nattimme mer eller mindre alkoholpåverkade från dessa dansrestauranger. Och den, som närmare sysslat med ungdomsvård, har inte kunnat undgå att få del av ganska uppskakande bekännelser om huru dessa dansaftnar för många varit inkörsporten till ett urspårat liv. Med de senare årens stigande konjunkturer har denna form av nöjesliv fått en sådan omfattning, att restaurangerna mångenstädes knappast förslå för den enorma tillslutningen.

Vårt såväl politiskt som försörjningsekonomiskt allvarliga läge borde motivera försök även från statsmakternas sida att i görligaste mån påverka människorna till en något stramare livsföring. Då de enskilda medborgarna i alltför många fall synas sakna erforderlig kraft för att rycka upp sig, torde det vara samhällets och statsmakternas oavvisliga plikt att gripa in. Det kan ej heller undgå att väcka uppmärksamhet, att ehuru krisläget framtingat restriktiva ingrepp på folkförsörjningens, kommunikationsväsendets m. fl. områden, har en synnerligen framträdande del av restauranglivet, nämligen just den s. k. restaurangdansen, lämnats orörd. Regeringen har på initiativ av riksdagen beskurit motbokstilldelningen, men socialstyrelsen hade föreslagit, att även utskänkingskvantiteterna skulle minskas, vilket förvisso hade varit vida verkställbart och fått en omedelbar verkan på nöjeslivets område. Som bekant gjordes intet sådant ingrepp.

Utan tvivel har det dock varit riksdagens mening, att något skulle göras även i fråga om denna del av restauranglivet. När nu gällande rusdrycksförsäljningsförordning år 1937 antogs av riksdagen, gjorde bevillningsutskottet följande anmärkningsvärda uttalande i fråga om den s. k. restaurangdansen: »Enligt utskottets mening ha gällande bestämmelser i förevarande hänseende av myndigheterna på vissa håll tillämpats på ett sätt, som kan giva anledning till befogade erinringar. För framtiden måste det anses önskvärt, att tillstånd till dans i samband med utskänkning å restaurang meddelas med större urskillning än som hittills skett.»

En undersökning torde giva vid handen, att bevillningsutskottets av riksdagen godkända uttalande ej lett till någon påföljd. Tvärtom har man i allmänhet följt de gamla generösa linjerna, såväl när det gällt att bevilja tillstånd till dans i samband med utskänkning som i fråga om utsträckning av

Interpellation. (Forts.)

utskänkningstiden. Riksdagens mening, då den godkände bevillningsutskottets nyss citerade uttalande, var givetvis, att vederbörande länsstyrelser borde vara mera restriktiva vid sina medgivanden, än vad tidigare varit fallet. Att så ej tycks ha blivit förhållandet måste djupt beklagas. I septembernumret av Tidskrift för systembolagen för i år, där denna fråga ingående behandlas, heter det bl. a.: »Det är i sanning förvånande, att bestämmelserna om restaurangdanssen kunna tillämpas på sätt som skett och sker. Ifrågavarande bestämmelser ha nämligen tillkommit under sådana förhållanden, att ingen tvekan torde råda, att det varit riksdagens mening att åstadkomma en verklig sänkning av dansfrekvensen i samband med utskänkning.» Och tidskriften tillägger: »Vad man i fråga om restaurangdanssen har anledning att kräva är onekligen i första hand en lagtillämpning, som står i överensstämmelse med riksdagens beslut och den till grund för densamma liggande motiveringen.»

Det har givits exempel på, att om någon länsstyrelse sökt följa mera restriktiva linjer och vägrat ett och annat begärt tillstånd, så har den ofta desavouérats av Kungl. Maj:t.

Även om det till leda talats om nöjeslivets urartning, kan jag inte undgå att i detta sammanhang påtala, huru till och med den svenska landsorten övervämmas av en nöjesflod såsom aldrig tidigare. Ett stort antal enskilda personer och även vissa organisationer synas bygga sin ekonomiska existens på mer eller mindre rafflande och tvivelaktiga tillställningar, ofta kombinerade med dans. Det har tidigare i denna kammare med all rätt talats om nöjesindustri, vilket uttryck antyder en urartning i fråga om anordningarna för att bereda människor avspänning och förströelse. Tillslutningen och omsättningen vid dessa nöjestillställningar, där huvudnumret är dansen, har fått en sådan omfattning, att det innebär en stor ekonomisk åderlåtning för den besökande ungdomen.

Ute i flera kommuner är denna företeelse föremål för ingående och allvarliga överläggningar. Året runt men givetvis med stegring under sommaren anordnas på sina håll några gånger i veckan dansaftnar enbart eller i förening med andra tillställningar, och traktens ungdom liksom suges dit och offerar där sina mer eller mindre surt förvärvade slantar. Till och med organisationer med samhällsgagnande verksamhet och ideellt program begagna ej sällan sådana arrangemang för att få medel för sin verksamhet.

Enligt gällande bestämmelser måste vederbörande polismyndighets tillstånd inhämtas för anordnande av offentliga nöjestillställningar. Men om t. ex. en och annan landsfiskal söker tillämpa mera restriktiva grundsatser och därför vägrar ett och annat tillstånd, blir han oftast desavouerad av länsstyrelsen och tröttnar på att söka hålla igen, varigenom försöken till sanering ointetgöras. Det vore därför önskvärt och behövt, om direktiv kunde utgå till vederbörande att iakttaga större försiktighet vid beviljandet av tillstånd till dansaftnar och liknande tillställningar.

Ingen finns väl, som bestrider människors och då i första hand ungdomens behov av förströelse och avspänning. Men lika överens borde alla vara om att det måste vara någon måtta med förströelsen, så att den inte blir många människors a och o. Erfarenheterna från skilda håll giva också klart belägg på, att de talrika nöjes- och danstillställningarna ha allt annat än goda följder både ur moralisk och ekonomisk synpunkt. Ordningen vid många av dessa tillställningar är inte den bästa, och tillsynen är i alltför många fall ganska illusorisk, trots paragrafer och ordningsbestämmelser. Belysningsförhållandena och nöjesplatsens ofta isolerade läge m. m. göra, att tvivelaktiga och skumma element med förkärlek söka sig till dessa tillställningar och där finna en god marknad.

Det har i detta sammanhang understundom påpekats, att det i första hand

Interpellation. (Forts.)

är föräldrars och målsmäns uppgift att fostra, övervaka och vägleda ungdomen, och att de ideella organisationerna böra ägna sig åt ett mera energiskt uppfostrings- och bildningsarbete. Ingen bestrider riktigheten i detta påstående. Men då föräldramyndigheten hårt beskurits av tidsutvecklingen, torde samhället ha oavvislig plikt att ingripa och genom sina åtgärder stödja alla ansatser för att få till stånd bättre förhållanden. Och att de ideella samman slutningarna i allmänhet göra sitt yttersta i folkuppfostrans syfte, behöver ej här exemplifieras. Men detta uppfostringsarbete kan inte åstadkomma allt; samhället måste medverka.

Jag vill inte påyrka något så verklighetsfrämmande som totalt förbud på de områden, som här berörts. Men jag önskar få under debatt frågan om en bättre tillämpning av 1937 års rusdrycksförsäljningsförordning och om möjligt en sanering av nöjesindustrien i vårt land.

Med återopande av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

1. Ämnar herr statsrådet vidtaga åtgärder för att bringa tillämpningen av rusdrycksförsäljningsförordningens lagrum angående rusdrycksutskänkning i samband med offentlig dans mera i överensstämmelse med 1937 års riksdags beslut än vad som hittills i allmänhet varit fallet?

2. Anser herr statsrådet några åtgärder vara erforderliga och möjliga för en sanering av nöjeslivet i allmänhet, bl. a. i syfte att begränsa området för företag enbart eller främst inriktade på enskild ekonomisk vinst?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation.

Herr **Svensson** i Ljungskile, som yttrade: Herr talman! Dag för dag erinras vi om huru svårigheterna att tillgodose folkförsörjningens krav ökas. Inte minst gäller detta vårt förseende med nöjaktiga mängder animaliska produkter. Till bristen på livsmedel komma de mångahanda svårigheter, som många producenter utsätts för genom att deras produktion sjunker till en så låg nivå att rimliga prishöjningar icke kunna bringa dem compensation. Särskilt är detta fallet med många mindre jordbrukares produktion av ägg och fläsk.

Beträffande hästar och nötkreatur har foderbristen kunnat lindras genom tillverkningen av stora mängder fodercellulosa samt genom insamling av vass och löv m. m. De belopp, som av staten utbetalas för att dessa fodermedel skola kunna ställas till lantbrukets förfogande till rimligt pris samt vidare för subvention av oljekraftfoder, torde väl röra sig omkring 30 miljoner kronor.

För ägg- och fläskproduktionen har ingen motsvarande hjälp lämnats. Det är under dessa förhållanden naturligt, om såväl konsumenter som producenter, var och en från sina utgångspunkter, spörja, huruvida myndigheterna tillvaratagit alla möjligheter för att öka produktionen och motverka de svårigheter, som dess nedgång medför.

Under remissdebatten den 23 oktober i år tog jag mig friheten att erinra om den foderreserv, som vi ha i köksavfallet i landets städer. I de flesta fall kastas detta bort till ingen nytta. Där man gjort ansatser att tillvarata detta, har det visat sig, att en insamling av matrester genom utställande av särskilda kärl på gårdarna lämnat ett dåligt resultat både i fråga om den insamlade mängden och beträffande fodrets kvalitet.

Interpellation. (Forts.)

I Danmark startades redan på hösten 1939 en landsomfattande insamling av köksavfall och andra avfallsprodukter efter mera rationella metoder. Avfallet hämtas regelbundet av särskilda besökare vid köksdörrarna. Då i städerna vanligen finnas en del arbetslösa, som endast äro partiellt arbetsföra eller som av annan anledning ha svårt att få anställning å den ordinarie arbetsmarknaden, kan man genom att utnyttja dessa för insamlingen samtidigt motverka arbetslösheten. Detta gör också, att insamlingen inte behöver bliva ekonomiskt betungande för samhället, om hänsyn toges till det minskade understödsbehovet för de arbetslösa. I Danmark lämnas därför 40 % av vad som inbesparas genom minskningen av arbetslöshetskostnaderna till hjälp för avlöningen av insamlarna. Därtill kommer ett anslag på 150,000 kronor för administration och propaganda. Innevarande höst har enbart i Köpenhamn under en sexveckorsperiod insamlats 1,500,000 kg foder.

Den danska metoden har prövats på olika håll i Sverige. Detta gäller bland annat ett arbete, som utförts i Stockholm. Sedan några månader tillbaka har en »Förening för arbetslöshetens bekämpande» (FAB) arbetat på Kungsholmen med insamling av köksavfall och andra avfallsprodukter. Därvid ha de danska erfarenheterna bekräftats. Förutom köksavfall ha betydande mängder av järn, aluminium, papper, ben och lump m. m. insamlats. Beträffande fodret visar det sig, att mängden ökat och kvaliteten förbättrats allteftersom man hunnit att intressera husmödrarna för verksamheten. Enbart på Kungsholmen och i ett par mindre angränsande distrikt ha nu enligt denna metod insamlats 30 å 35,000 kg per vecka. Vid av Statens Lantbrukskemiska kontrollanstalt utförd analys har det visat sig, att endast 3.1 kg åtgå till en foderenhet. Halten av smältbar äggvita och amider är 3.1 %. Även i övrigt är det ett väl sammansatt och värdefullt foder. Det genom stadens renhållningsverk enligt den äldre metoden insamlade avfallet ligger 25 % lägre i fråga om kvalitet. Mängden är obetydlig. Under hela oktober månad insamlades något över 5,000 kg, vilket är mindre än FAB insamlar på Kungsholmen varje dag. Om insamlingen organiserades över hela Stockholm enligt FAB:s metod, skulle man få in 40,000 kg foder per dag jämte en hel del andra i nuvarande situation värdefulla saker. Samtidigt kunde 350 å 400 arbetslösa erhålla arbete.

Det finns emellertid intet skäl för att dessa ansträngningar skulle begränsas till huvudstaden. Ett Landsförbund för arbetslöshetens bekämpande (LAB) har bildats för att få i gång dylika insamlingar i alla våra städer och större samhällen. Det kräves emellertid pengar för att organisera denna verksamhet, vartill kommer att något anslag från respektive kommuner erfordras. Detta behöver endast bli en del av vad respektive kommuner tjäna in i minskade arbetslöshetskostnader.

Erfarenheterna ha emellertid visat, att det är svårt att utan dröjsmål erhålla den hjälp, som behövs från kommunernas sida. Detta gäller inte minst Stockholm. Önskvärt är därför, att statsmakterna giva den verksamhet, LAB och dess underavdelningar bedriva, det ekonomiska och moraliska stöd, som kräves för att verksamheten utan dröjsmål skall komma i gång överallt ute i landet.

En fråga av betydande intresse är, huru de insamlade fodermängderna skola behandlas och distribueras. Hitintills har det för det mesta varit några större producenter som köpt och förädlat fodret. Önskvärt är emellertid, att fodret torkas och distribueras så att de mindre fläsk- och äggproducenterna, som nu lida av foderbristen, få nytta därav i sitt svåra läge. De kostnader, som det här från statens sida kan bli fråga om, är en ringa slant jämfört med vad som i andra sammanhang utbetalas för liknande ändamål.

Med stöd av vad ovan anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att

Interpellation. (Forts.)

till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framställa följande frågor:

1. Är herr statsrådet beredd att giva det arbete, som Landsförbundet för Arbetslöshetens Bekämpande satt i gång, ett sådant moraliskt och ekonomiskt stöd, att detsamma utan dröjsmål kan fullföljas i hela den utsträckning, som arbetskraft på olika orter står till förfogande?

2. Om så är, kan man förvänta att de mindre fläsk- och äggproducenternas intressen komma att särskilt beaktas vid distributionen av det insamlade fodret?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 486, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 487, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. och till utrustning till provisoriska förlossningshem under utrymning.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.51 e. m.

In fidem
Sune Norrman.